

ВЫВУЧЭННЕ ТВОРЧАСЦІ МАКСІМА ТАНКА Ў КАНТЭКСЦЕ ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ “СУСВЕТНАЯ І АЙЧЫННАЯ ДЗІЦЯЧАЯ ЛІТАРАТУРА”: ТЭАРЭТЫЧНА-ЖАНРАВЫ АСПЕКТ

Пры рэалізацыі адукацыйнай праграмы па спецыяльнасці “Дашкольная адукацыя. Дадатковая спецыяльнасць” важнае месца займае вучэбная дысцыпліна “Сусветная і айчынная дзіцячая літаратура”. Выпускнік павінен ведаць спецыфічныя ўласцівасці дзіцячай кнігі, што базіруюцца на ўліку ўзроставай спецыфікі чытача, характэрныя прыкметы розных жанраў дзіцячай літаратуры, віды работ з канкрэтным літаратурным творам ва ўстановах дашкольнай адукацыі і іншае. Фарміраванню падобных кампетэнцый садзейнічаюць розныя метады працы студэнта і выкладчыка.

У такім кантэксце важным элементам педагагічнай сістэмы з’яўляецца вывучэнне літаратурнай спадчыны Максіма Танка. На вывучэнне яго творчасці тыпавай вучэбнай праграмай ТД-А.256/ тип. адводзіцца тры аўдыторныя гадзіны: дзве лекцыйныя і адна практычная [2, с. 7]. Адзначым, што, улічваючы спецыфіку творчасці пісьменніка, вывучэнне гэтай тэмы праводзіцца па жанравым прынцыпе. Зыходзячы з гэтага, студэнтам пастаянна згадваюцца такія паняцці, як “літаратурны род”, “эпас”, “літаратурны жанр”, “жанравая мадыфікацыя”, “літаратурная казка”, “верш”, “паэма”, “быліна” і інш.

Лепшаму асэнсаванню творчасці пісьменніка спрыяюць таксама і заданні для самастойнай работы, што прапануюцца студэнтам з самага пачатку вывучэння дысцыпліны. Такім чынам, усе пытанні і заданні па тэме могуць быць умоўна падзелены на тры блокі: 1) для лекцыі; 2) для практычных заняткаў; 3) для самастойнай работы.

На лекцыі студэнтам прапануюцца наступныя пытанні:

1. *Звесткі з біяграфіі Максіма Танка (1912 – 1995). Супрацоўніцтва з заходнебеларускімі часопісамі “Беларускі летапіс”, “Снапок”, “Калоссе”.*

Да заняткаў мэтазгодна прапанаваць студэнтам апераджальныя заданні, звязаныя з жыццём і творчасцю пісьменніка, якія грунтуюцца на асэнсаванні адпаведнага артыкула ў вучэбным дапаможніку “Беларуская дзіцячая літаратура” [1, с. 267-284]. Непасрэдна на лекцыі адбываецца актуалізацыя ведаў праз запаўненне храналагічнай табліцы. Для тых студэнтаў, што здольныя выканаць заданне высокага (прадуктыўнага творчага) узроўню можна прапанаваць звярнуцца да адпаведных артыкулаў з выдання “Беларуская энцыклапедыя” і падрыхтаваць рэфератыўнае паведамленне пра ролю часопісаў “Беларускі летапіс”, “Снапок”, “Калоссе” ў грамадска-культурным жыцці Заходняй Беларусі, актуалізаваўшы таксама імёны пісьменнікаў, што супрацоўнічалі з гэтымі перыядычнымі выданнямі.

2. *Тэматычная разнастайнасць і адметнасць паэтыкі твораў для дзяцей Максіма Танка, сувязь з фальклорнымі традыцыямі.*

Улічваючы тое, што студэнты на ўступных заняткаў атрымліваюць камплект метадычных матэрыялаў (схему цэласнага аналізу літаратурна-мастацкага тэксту, планы практычных заняткаў, спіс твораў для чытання і завучвання на памяць, пытанні да іспытаў і іншае) выкладчык арыентуецца на пэўнае веданне імі мастацкіх твораў. Таму пры аналізе казак Максіма Танка праводзіцца не толькі аналіз тэкстаў, але і сумесная работа па сістэматызацыі іх па групам, прапануемых наступнай табліцай:

	КАЗКІ, ШТО МАЮЦЬ ВЫРАЗНУЮ ФАЛЬКЛОРНУЮ АСНОВУ	КАЗКІ, СТВОРАНЫЯ НА АСНОВЕ ЎЛАСНАЙ ФАНТАЗІІ ПАЭТА
КАЗКІ ПРА ЖЫВЁЛ		
ЧАРАДЗЕЙНЫЯ КАЗКІ		
САЦЫЯЛЬНА-БЫТАВЫЯ КАЗКІ		

Важнае значэнне мае і непасрэдная работа з тэкстам, пошук разнастайных сродкаў мастацкай выразнасці, а таксама тлумачэнне выбару таго ці іншага тропа ці стылістычнай фігуры, іх сэнсаўтваральнай нагрузкі. Работа падобнага кшталту выконвае задачы засваення студэнтамі матэрыялу літаратуразнаўчага характару.

3. Нацыянальны каларыт, магчымасць выкарыстання на занятках у пачатковай школе вершаў “Лемантар”, “Задача для ўнукаў” і інш.

Пры характарыстыцы гэтага пытання неабходна даць студэнтам узор выразнага чытання вершаў такога тыпу. Гэтыя веды будуць яшчэ раз актуалізаваны пры вывучэнні падобных твораў Васіля Віткі, Р. Барадуліна, Ул. Ягоўдзіка і інш. Таксама важна паказаць студэнтам спосабы і прыёмы выкарыстання названых вершаў у дзіцячых дашкольных і школьных установах

У нашай практыцы выкладання дысцыпліны “Сусветная і айчынная дзіцячая літаратура” выпрацавана сістэма работы, што прадугледжвае пры падрыхтоўцы да практычных заняткаў выкананне пэўнага комплексу заданняў, якія садзейнічаюць фарміраванню і развіццю вызначаных вышэй кампетэнцый. Студэнты працуюць самастойна, звяртаюцца да кампетэнтных крыніц з тым, каб пацвердзіць ці абвергнуць свае думкі і гіпотэзы.

На практычных занятках студэнтам прапануюцца наступныя пытанні для вывучэння і абмеркавання, а таксама практыкаванні.

1. Маральна-этычныя праблемы ў казках “Жук і слімак”, “Казка пра Мядзведзя”, “Мухамор” і інш. Уменне адкрыць дзецям дзіўнае і незвычайнае ў паўсядзённым. Выхаваўча-пазнавальны пафас.

Практыкаванне 1. Прачытайце мастацкія тэксты, прааналізуйце іх па прапанаванай схеме. Зрабіце запісы ў дзённік чытача.

Практыкаванне 2. Вызначце, якія заганныя рысы характару чалавека высмейваюць гэтыя казкі. З дапамогай якой разнавіднасці мастацкага вобразу аўтар дасягае пастаўленай мэты. Выпішыце ў сшыткі па самастойнай рабоце азначэнне тэрміна алегорыя.

2. *Майстэрства Максіма Танка як апрацоўшчыка народных казак* (“Казка пра Музыку”, “Галінка і верабей”, “Журавель і чапля”, “Конь і леў”, “Іван-ды-Мар’я”, “Ля вогнішч начлежных” і інш.).

Практыкаванне 1. Прачытайце мастацкія тэксты, прааналізуйце іх па прапанаванай схеме. Зрабіце запісы ў дзённік чытача.

Практыкаванне 2. Звярніцеся да артыкула Вітка, В. Заповітная пушча Максіма Танка / В.Вітка // Крыніца. – 1995. – № . – С. 14-23. Вызначце тыя важныя асаблівасці творчасці Максіма Танка для дзяцей вылучае яго калега па пісьменніцкім цэху.

3. Паэма “*Быліна пра касмічнае падарожжа Мураша Бадзіні*” (“*Быліна пра Мураша Бадзіню*”): асаблівасці сюжэта, ідэйны змест, перапляценне рэальнага і фантастычнага, пазнавальнае і эстэтычнае значэнне.

Практыкаванне 1. Прачытайце мастацкі тэкст, прааналізуйце яго па прапанаванай схеме.

Практыкаванне 2. Вызначце, якія школьныя вучэбныя дысцыпліны могуць быць праілюстраваныя цытатамі з названай казкі.

Практыкаванне 3. Напішыце міні-сачыненне на тэму “Даследаваў з усімі // Падзорныя глыбіні, // Шырот паўночных ззянне, // Камет агністых грывы, // Дзівосных, серабрыстых // Аблокаў пералівы”: падарожныя нататкі мураша Бадзіні”.

Самастойная работа студэнтаў выконваецца па наступным алгарытме: выкананне практыкаванняў, пісьмовае іх афармленне ў сшытку для самастойнай работы, праверка выкладчыкам гэтых практыкаванняў (франтальная або выбарачная). Неабходна адзначыць, што змест самастойнай работы вядомы студэнтам ужо з самых першых этапаў вывучэння дысцыпліны. Па тэме “Максім Танк” прапануюцца наступныя практыкаванні.

1. *Паэтычнае адлюстраванне свету ў вершах* “Паклон хлебу”, “Чаму птушкі лётаюць”, “Свет”, “Красуня”, “Сакавік”, “Бабка” і інш.

2. *Патрыятычныя матывы ў творах Максіма Танка* (“Родная мова”, “Наш край нарчанскі”, “Сярод лясоў наднёманскіх”, “Калі вясна прыйшла” і інш.).

Для падрыхтоўкі да адказу на гэтыя пытанні неабходна выканаць некалькі практыкаванняў.

Практыкаванне 1. Прачытайце паэтычныя тэксты, занатуйце уражанні ад іх у чытацкі дзённік.

Практыкаванне 2. Размяркуйце названыя творы па тэматычных групах, падмацоўваючы размеркаванне цытатамі з тэкстаў.

Практыкаванне 3. Прачытайце артыкул Лугоўскі, А.І. Аспекты народнай педагогікі ў паэзіі Максіма Танка / А.І.Лугоўскі // Роднае слова. – 2010. – № 6. – С. 81-82. Вызначце, якія з асэнсаваных вамі твораў будуць найбольш прыдатнымі для розных узроставак груп. Свае вывады занатуйце ў сшытак.

Практыкаванне 4. Звярніцеся да артыкула Бароўская, І. Пад зоркаю песні: Песенная спадчына Максіма Танка / І.Бароўская // Роднае слова. – 2002. – № 9. – С. 101. Вызначце, якія песні на словы паэта можна выкарыстоўваць у розных узроставых групах дзяцей.

Такім чынам, прапанаваная сістэма вывучэння тэмы “Максім Танк” з улікам жанравай спецыфікі спрыяе фарміраванню ў будучага спецыяліста названых у пачатку дадзеных матэрыялаў кампетэнцый, садзейнічае найбольш поўнаму выяўленню здольнасцяў студэнтаў, а таксама своєчасоваму правядзенню папярэджальных і карэктуючых дзеянняў, уцягвае ў працэс пазнання ўсіх навучэнцаў. Сістэма апераджальных заданняў дае магчымасць студэнтам спрагназаваць уласны ўзровень сваіх вучэбных дасягненняў і супаставіць іх з крытэрыямі вучэбных патрабаванняў.

ЛІТАРАТУРА

1. Беларуская дзіцячая літаратура : вучэб. дапам. / А.М.Макарэвіч [і інш.]; пад агул. рэд. А.М.Макарэвіча, М.Б.Яфімавай. – Мінск : Выш. шк., 2008. – 688 с.

2. Мировая и отечественная детская литература : типовая учебная программа для высших учебных заведений по специальностям : 1 - 01 01 01 Дошкольное образование; 1 - 01 01 02 Дошкольное образование. Дополнительная специальность / сост. И.Г. Добрицкая, О.Б. Нестерович. – Минск, 2009. – 35 с.